

Vi har hittat en analfabet

- Angående utbildningsnivå bland Borlängebor som invandrat från Somalia och påståendet att 50 procent av dessa skulle vara analfabeter.

Augusti 2013

Sohrab Fadai
Nirvana Gharni

Innehåll:

- 2. Sammanfattning
- 3. Introduktion
- 4. Bilden som sprids vs verkligheten
- 7. Alla ger olika svar kring antalet analfabeter
- 13. Så fick siffran "50 procent" spridning
- 18. Metoden för undersökningen
- 19. Resultaten från vår undersökning
- 21. Förvirring kring definitionen av analfabet
- 23. Rekommendationer och avslutande analys

- 27. Källförteckning
- 31. Tabeller och diagram

Sammanfattning

I den här rapporten redovisar vi en egen undersökning där vi har kartlagt utbildningsnivån hos 138 Borlängebor som invandrat från Somalia. Bland dessa hittade vi en analfabet. Utifrån detta analyserade vi hur det kunde komma sig att ledande politiker och tjänstemän pratade om (och på så vis etablerade) en helt annan bild. Bilden av att inte bara i Borlänge, utan i hela Sverige, är hälften av de som nu invandrar, analfabeter.

- ✓ Uppgiften om att de i Borlänge som invandrat från Somalia till hälften skulle vara analfabeter levererades för första gången av ett kommunalråd som blev intervjuad i tidningen Dalademokraten. En riksdagsledamot från Dalarna framförde så småningom med hänvisning till detta "faktum" krav på mer ekonomiska medel till Borlänge. Integrationsministern svarade att situationen inte var annorlunda i Borlänge än i resten av Sverige. En riksdagsledamot från Sverigedemokraterna hörde att alla som invandrar till Sverige var till hälften analfabeter och började använda sig av detta "faktum". Och inte bara han - mytbildningen var igång.
- ✓ När vi kartlägger 138 personer som bor i Borlänge och som invandrat från Somalia, hittar vi en analfabet bland dessa. Det bygger på att vi intervjuat 41 personer som direkt tillfrågats om sin utbildning, samt de uppgifter som de har gett oss om deras närmast anhöriga.
- ✓ I vår kartläggning har 36 procent upp till grundskoleutbildning, 41 procent upp till gymnasieutbildning, 11 procent högskoleutbildning upp till tre år och 11 procent högskoleutbildning mer än tre år. En person är analfabet. Ingen har doktorsexamen. 22 procent har någon form av högskoleutbildning.
- ✓ Det finns inget stöd i statistiken från Skolverket som visar på att fler av de som invandrat de senaste åren skulle vara analfabeter. Bilden motsägs också av det som vi får veta från lärare och studievägledare med koppling till SFI i Borlänge.
- ✓ Ett sätt att se välvilligt på det hela är att högt stående tjänstemän och politiker i en internationellt präglad diskurs blandar ihop begreppen när de talar om total analfabetism kontra det som på engelska kallas "illiteracy".
- ✓ Uttalanden om analfabeter som cirkulerat medialt bygger på slutsatser baserade på siffror från Skolverket. Ett resonemang baserat på siffror som Skolverkets experter avvisar.

Introduktion

Vi har ett politiskt samtal som fäster stor vikt vid statistik, siffror och definitioner. Vi har en tendens, som inte alltid är gynnsam, att vilja mäta saker för att stoppa dem i fack. Men människor får inte plats i fack. Vi är komplexa varelser. Och varje individ är just det; en individ. Det är problematiskt att gruppera människor och det är problematiskt att ständigt prata om människor utifrån siffror. Ändå fyller det ibland en funktion att göra det, till exempel när vi vill granska rådande föreställningar och kontrollera deras rimlighet. Då är det vetenskapliga och statistiska språket ett av många verktyg för att göra det.

Det som fick oss att sätta igång arbetet med den här undersökningen var att vi mötte en medial bild som krockade med våra personliga upplevelser. Siffran som började cirkulera medialt, om att hälften av alla som kommer från Somalia är analfabeter, stämde inte med vår upplevelse. Så vi tänkte: “Okej, kanske är det just vi som har en otroligt smal vänkrets, låt oss undersöka saken. Låt oss titta på den grupp som medierna beskriver som mest ‘analfabetisk’ och låt oss syna dessa påståenden”. När vi gjorde det talade resultaten sitt tydliga språk. Och nu när vi har detta resultat i form av siffror, publicerar vi dem, med fokus på människorna bakom siffrorna, och den brist på respekt vi anser att den vårdslösa tillskrivningen av en utbildningsbakgrund som är inkorrekt utgör.

Vi skrev den här rapporten för att vi såg hur en siffra som saknade källa hade etablerat sig som en “sanning” och ett faktum. Vi ville undersöka hur det kunde komma sig och nu när vi är klara med rapporten så vill vi tillsammans med dig diskutera frågan: Varför sprids sådana här myter? Vad kan vi göra för att det inte ska hända?

Vi vill rikta ett stort tack till alla som ställt upp och hjälpt till med arbetet som lett fram till den här rapporten. Alla som ställt upp på intervjuer och svarat på frågor, alla som hjälpt oss sprida informationen och alla som hjälpt till med input och feedback. Stort tack för er tid och ert engagemang. Utan er hade det inte varit möjligt.

Bilden som sprids vs verkligheten

Kommer det allt fler analfabeter till Sverige?

Överhuvudtaget så skildras frågor kopplade till migration på ett negativt sätt medialt i dagens debattklimat. Med undantag från sportartiklar och personporträtt så är en stor del av nyhetsjournalistiken onyanserat problemfokuserad. Det finns högljudda röster som påstår att media förtiger olika problem relaterat till migration, men Uppdrag granskning intervjuade i maj flera forskare vars forskning visar på att så inte är fallet. Media rapporterar sedan 1985 om migration ur ett alltmer problemfokuserat perspektiv. Uppdrag granskning gjorde också en egen undersökning med hjälp av databasen Retriever som gav samma bild.¹ Att en stor del av Borlänge och Sveriges nyanlända flyktingar skulle vara icke läs- och skrivkunniga analfabeter är ett exempel på en sådan uppgift som har spridits ganska vitt och brett av såväl lokaltidningar och TV, men också i reportage av nationella medier som SVD.²³

Ur siffrorna har också antaganden dragits rörande en påstått ökande analfabetism bland nyanlända i hela landet. SR har rapporterat att “allt fler av landets nyanlända är analfabeter” och “drygt 19 000 av kursdeltagarna var det förra året” som skulle ha “max tre års utbildning”.⁴ Artikeln skrevs 2012 och således refererades det till siffror från 2011. 2011 var 102 434 elever inskrivna på SFI i riket i helhet, 19 000 hade inneburit drygt 18,5 procent men enligt statistik från Skolverket var det 2011 endast 14 procent av landets SFI elever, drygt fem tusen färre än vad SR rapporterade, inom kategorin “0-3 års utbildning”.⁵ Denna siffra var dessutom lägre än 2010 och minskade ytterligare två procent 2012. Från 2008-2012 pendlar siffran med som mest tre procent.

¹ Björn Tunbäck, “Så har invandring beskrivits i media”, SVT Uppdrag Granskning 13/5 2013.

<http://www.svt.se/ug/fakta-sa-har-invandring-beskrivits-i-media> hämtad 25/8 2013.

² Karin Simonsson, “Borlänge kommun har startat krisgrupp som ska hitta lösningar” Dalademokraten 22/4 2009.

<http://dalademokraten.se/2009/04/22/borlange-kommun-har-startat-krisgrupp-som-ska-hitta-losningar/> (hämtad 25/8 2013).

³ Erika Hallhagen, “This is Borlänge” SVD 24/6 2012.

http://www.svd.se/kultur/this-is-borlange_7295907.svd (hämtad 25/8 2013).

⁴ Marcus Ericsson, Katarina Gunnarsson, “Många i SFI har ingen skolgång från hemlandet” 2/10 2012

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5293678> (hämtad 25/8 2013).

⁵ Skolverket, Elever och kursdeltagare i utbildning i svenska för invandrare (sfi) kalenderår 2012 “Tabell 3A Elever 2008-2012 efter kön, ålder, utbildningsbakgrund, andel i läs- och skrivinläring och anordnare”.

<http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik/utbildning-i-svenska-for-invandrare/elever-och-kursdeltagare> (hämtad 25/8 2013).

Den är som högst procentuellt sätt 2010 och som lägst 2008 och 2012. Någon dramatisk ökning sker alltså inte. I faktiska antal elever ligger siffran i princip stilla 2010-2011 och sjunker med cirka 1400 elever 2012. Notera att siffran inte säger något om analfabetism utan antal registrerade år av formell utbildning.

Liksom vi visar längre fram i rapporten så anser Skolverket, som statistiken kommer ifrån, att det ett vanskligt mått att använda för att dra slutsatser om analfabetism i meningen att inte kunna läsa eller skriva på något språk.⁶ I artikeln påstås också att antalet elever i SFI "som har liten eller ingen skolgång alls från hemlandet har [...] fördubblats på fem år i Sverige."⁷ Mellan 2008 till 2012 skedde en ökning från 9853 till 12 939 elever som hade 0-3 års utbildningsbakgrund. Det är en ökning på 31 procent, inte en fördubbling. Ungefär samma sak gäller om vi tittar på elever med 0-6 års utbildningsbakgrund. Samtidigt ökade också antalet inskrivna elever på SFI med drygt 31 procent. Procentuellt betraktat, av totala antalet elever, skedde alltså ingen ökning av de som har låg eller ingen utbildningsbakgrund mellan dessa år.⁸

Andelen lågutbildade sjunker eller ligger på konstant nivå

I SFI 1A placeras, enligt sakkunnig på Skolverket, normalt bland annat analfabeter men alla där behöver inte vara det.⁹ Där placeras också de med ingen eller liten officiell skolgång även om de till exempel har haft arbete i sitt hemland och kan läsa och skriva från till exempel hemundervisning. Det görs i statistiken ingen redovisning av vilka språk personen kan, det är möjligt att till exempel kunna läsa och skriva på engelska men ändå hamna i gruppen med lågutbildade 0-6 år eller bland elever i SFI 1A om du saknar formell skolgång längre än ett antal år. Andelen av de som placerats och går i SFI 1A har legat på en konstant nivå 7-8 procent de senaste åren i riket i helhet.¹⁰ I Borlänge har till

⁶ Telefonsamtal med Tobias Engberg undervisningsråd, sakkunnig och expert på statistiken för vuxenskolan på Skolverket augusti 2013.

⁷ Marcus Ericsson, Katarina Gunnarsson, "Många i SFI har ingen skolgång från hemlandet" 2/10 2012.

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5293678> (hämtad 1/8 2013).

⁸ Skolverket, Elever och kursdeltagare i utbildning i svenska för invandrare (sfi) kalenderår 2012 "Tabell 3A Elever 2008-2012 efter kön, ålder, utbildningsbakgrund, andel i läs- och skrivinläring och anordnare" <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik/utbildning-i-svenska-for-invandrare/elever-och-kursdeltagare> (hämtad 25/8 2013).

⁹ Telefonsamtal med Tobias Engberg undervisningsråd, sakkunnig och expert på statistiken för vuxenskolan på Skolverket augusti 2013.

¹⁰ Skolverket, sökning i databas <http://www.jmftal.artisan.se/> hämtad 25/8 2013 se även bilaga 1A.

och med andelen sjunkit från 18 procent 2009 till 13 procent 2012.¹¹ Detta samtidigt som den totala andelen inskrivna elever ökade från 875 inskrivna personer 2009 till som mest 1246 individer 2011 för att därefter sjunka något till 1109 personer 2012.¹² Samtidigt som fler skrevs in på SFI i Borlänge var det alltså färre som skrevs in eller befann sig på studieväg 1A.

Slutsatser gällande den mediala bilden

Den procentuella andelen som befann sig på studieväg 1A i Borlänge var i statistiken som högst just 2010, 20 procent.¹³ 2009 var den alltså något lägre 18 procent.¹⁴ 2012 sjönk den som sagt till 13 procent. Om det som lärare på SFI, studievägledare på Vägledningscentrum och sakkunniga på Skolverket säger stämmer att alla analfabeter placeras först i studieväg 1A så finns det inget stöd för påståendet att andelen analfabeter skulle blivit "allt fler" bland landets nyanlända utifrån Skolverkets statistik. Snarare visar siffrorna att de med lägst registrerad utbildningsbakgrund, som kan vara analfabeter men inte behöver vara det, minskade även i Borlänge mellan 2010-2012 såväl i procentuell andel från 20 procent till 13 procent som i faktiska antal från 206 elever 2010 till 143 elever 2012.¹⁵

¹¹ Skolverket, sökning i databas <http://www.jmftal.artisan.se/> hämtad 25/8 2013 se även bilaga 1A.

¹² Skolverket, sökning i databas <http://www.jmftal.artisan.se/> hämtad 25/8 2013 se även bilaga 1A.

¹³ Skolverket, sökning i databas <http://www.jmftal.artisan.se/> hämtad 25/8 2013 se även bilaga 1A.

¹⁴ Skolverket, sökning i databas <http://www.jmftal.artisan.se/> hämtad 25/8 2013 se även bilaga 1A.

¹⁵ Skolverket, sökning i databas <http://www.jmftal.artisan.se/> hämtad 25/8 2013 se även bilaga 1A.

Alla ger olika svar kring antalet analfabeter

2008 publicerades en artikel i Dalademokraten med rubriken "Söker statligt bidrag för utbildning av analfabeter".¹⁶ Där intervjuades en kommunal tjänsteman som uppgav att "Borlänge kommun har kartlagt skolvanan hos nyanlända vuxna som var inskrivna i augusti. Det visar att mer än varannan, 53 procent, var analfabeter."¹⁷ Vi har sökt tjänstemannen för en kommentar på den mycket specifika siffran "53 procent" men han vill inte ställa upp på intervju eftersom han inte längre jobbar med frågorna.¹⁸ Vi har också ställt frågor rörande denna kartläggning och om det stämmer att, såsom det står i tidningen, att uppgifterna bygger på en enskild månads inskrivna utan att få svar.¹⁹

Tjänstemannen har kollat sina egna arkiv utan att hitta några dokument i ärendet.²⁰ Istället hänvisades vi till kommunens diarium och arkiv där vi pratat med flera tjänstemän. Dessa har inte kunnat hitta något dokument om kartläggningen utan hänvisat oss till kommunens integrationsenhet.²¹ Vi har frågat kommunens integrationsenhet som inte heller hittar den kartläggning som skall ha skett 2008.²² Istället hänvisar integrationsenheten till siffror hos Skolverket. Vi får ett mail från integrationsenheten med siffror från Skolverket där vi inte kan se någon siffra över analfabetism. Därför frågar vi över telefon vilken siffra det är som integrationsenheten menar skall indikera 50 procent analfabetism. Svaret vi får är: "Vi tittar på andel elever med 0-6 års utbildning."²³ Tjänstemannen vi pratar med håller med om att det saknas direkt statistik över analfabetism men tycker att siffran som visar 0-6 års utbildning går att använda som utgångspunkt för ett resonemang om analfabetism.

¹⁶ Karin Simonsson, "Söker statligt bidrag för utbildning av analfabeter" Dalademokraten 4/11 2008 s.8.

¹⁷ Karin Simonsson, "Söker statligt bidrag för utbildning av analfabeter" Dalademokraten 4/11 2008 s.8.

¹⁸ Telefonsamtal och mail till Carl-Gunnar Höij, fd tjänsteman på integrationsenheten i Borlänge, augusti 2013.

¹⁹ Mailkonversation med Carl-Gunnar Höij f.d. tjänsteman på integrationsenheten i Borlänge, augusti 2013.

²⁰ Mailkonversation med Carl-Gunnar Höij f.d. tjänsteman på integrationsenheten i Borlänge, augusti 2013.

²¹ Telefonsamtal med bland annat Ylva Johansson, kommunsekreterare i Borlänge, augusti 2013.

²² Telefonintervju med Marcus Hjelm utvecklare på integrationsenheten i Borlänge augusti 2013.

²³ Telefonintervju med Marcus Hjelm utvecklare på integrationsenheten i Borlänge augusti 2013.

Skolverket ger en annan bild

Undervisningsråd och sakkunnig på Skolverket, Tobias Engberg, som är expert på den nationella statistiken över vuxenutbildningen, ser annorlunda på saken. Han säger att det som han kan sluta sig till utifrån den siffran är att: "De verkar ha många med låg utbildning. Sen kan ju inte jag uttala mig exakt hur många analfabeter de har. Jag brukar titta på 1A som det bästa indiciet på vilka som är analfabeter men antagligen finns det andra där också som inte är analfabeter på 1A så det borde vara lite färre än de som är på 1A."²⁴ Angående att använda gruppen med 0-6 års utbildning som en indikation om andelen analfabeter säger Engberg såhär: "Det är ju en annan sorts information hur mycket utbildning de har, man kan inte sluta sig till att någon är analfabet utifrån att de har läst ett visst antal år i skolan eller har läst noll år". Han fortsätter: "Jag tycker inte det jag säger är någon slags kontroversiell bedömning utan att det är ganska självklart för det har vi ju när vi samlar in uppgifter är tid i utbildning en viss sak, läs- och skrivinläring en sak och kursindelning en tredje sak och att det finns ingen exakt uppgift om analfabetism. Det är väldigt vanligt när det inte finns någon bra statistik då vill alla ha en siffra ändå, då tar man någonting som finns, statistik är så viktigt i det här samhället så då tar man det man hoppas är bra. Men om man tänker längre på det så säger ju siffran inte det man tror."

Kommunens definition av analfabet

När vi frågar tjänstemannen på integrationsenheten i Borlänge vad de avsett när de använt begreppet analfabet så får vi två motsatta svar på samma fråga. Frågan vi ställer är om de med begreppet analfabeter menar att individerna inte kan läsa och skriva överhuvudtaget eller om dessa personer inte kan läsa och skriva på svenska. Svaret från tjänstemannen blir då: "Att de inte kan läsa och skriva på svenska. Det är ju vägen in."²⁵ Då frågar vi: "Så det kan vara så att det bland dessa 50 procent som ni påstår det ska vara finns individer som kan läsa och skriva på andra språk?" Varpå tjänstemannen först försöker byta ämne. När vi ändå styr in på samma fråga igen så får vi den här gången ett annat svar: "Grundbiten är att man inte kan läsa och skriva överhuvudtaget. Att man inte ens kan läsa och skriva på sitt eget språk." När vi åter frågar om det gäller samtliga av de 50 procenten så är svaret: "Ja det är utifrån den definitionen av analfabeter, att man inte kan läsa och skriva på sitt eget språk heller."

²⁴ Telefonsamtal med Tobias Engberg undervisningsråd, sakkunnig och expert på statistiken för vuxenskolan på Skolverket augusti 2013.

²⁵ Telefonintervju med Marcus Hjelm utvecklare på integrationsenheten i Borlänge augusti 2013.

Vägledningscentrum och SFI-lärare ger en annan bild än integrationsenheten

Den naturliga följdfrågan för oss blev då att undra om de på integrationsenheten i Borlänge då anser att samtliga inskrivna i SFI på steg 1A, 1B, 2B och en del av eleverna på 2C skulle vara analfabeter. Det är nämligen den mängden elever som behövs för att komma upp i 50 procent av de totalt inskrivna på SFI 2012 i Borlänge. 2012 fanns 13 procent inskrivna på steg 1A, 17 procent på steg 1B, 12 procent inskrivna på 2B och 26 procent inskrivna på 2C. Räknas 1A+1B+2B ihop så är vi uppe i 42 procent.²⁶ Historiskt så behöver vi räkna ihop 1A+1B+2B för att komma upp i siffror i och kring 50 procent av de inskrivna på SFI.²⁷ Tjänstemannen på integrationsenheten svarar ja. När vi frågar om han menar att det inte finns en enda som kan läsa eller skriva på 1A så svarar han: "Nej inte som det är nu. Så är det inte organiserat." När vi pratar med studie- och yrkesvägledare Gullvi Westberg på Vägledningscentrum som arbetar med antagningen så får vi andra svar. Samtalet är här återgett i replikväxling mellan oss och Westberg. Westberg är GW och SF är Sohrab Fadaï.²⁸

GW:

Det är från analfabeter plus de som har upp till fem års skolutbildning i hemlandet och de kan ju läsa och skriva det vill säga om de har det latinska alfabetet.

SF:

Om de är från Somalia till exempel?

GW:

Ja vissa av dem eller en del från många andra länder som har det latinska alfabetet. De är på studieväg 1A.

SF:

Men när de kommer till 1B finns det någon där som inte kan läsa eller skriva?

GW:

Nej.

SF:

Och på 2B? Där finns det inte heller någon eller?

GW:

Nej, nej onej. Det är bara på studieväg 1A som det kan finnas och det är inte

²⁶ Skolverket, sökning i databas <http://www.jmftal.artisan.se/> hämtad 25/8 2013 se även bilaga 1A.

²⁷ Skolverket, sökning i databas <http://www.jmftal.artisan.se/> hämtad 25/8 2013 se även bilaga 1A.

²⁸ Möte mellan Sohrab Fadaï och Gullvi Westberg Studie och Yrkesvägledare Vägledningscentrum Borlänge augusti 2013.

alla där som är analfabeter. Studievägarna är signifikanta för din studiebakgrund, de härrör bara från det, inget annat.

SF:

Så man kan inte hamna högre än 1A om man är analfabet?

GW:

Nej.

SF:

Det har aldrig hänt?

GW:

Nej det kan man inte.

[...]

SF:

Det är ungefär samma som Tobias [Engberg, sakkunnig Skolverket] sa till mig, att det är 1A han sa också att det inte är alla i 1A som är analfabeter utan...

GW:

Nej onej...

SF:

Det finns många där som kan läsa och skriva?

GW:

Ja, det är alltså de som har upp till och med fem-sex års studiebakgrund. [...]

SF:

När jag tittar på Skolverkets statistik över studieväg 1A så är det 2012 13 procent som går där. Det är ju högre än övriga riket som ligger i snitt kring 8 procent men lägger man ihop dessa 13 procent med 1B och 2B så är vi uppe i 42 procent. [...] Då har vi ännu inte nått de 50 procent som integrationsenheten påstår. Då räknar de alltså in 1A plus 1B och 2B, plus några till i den siffran.

GW:

Jaha, som analfabeter?

SF:

Ja.

GW:

Nej nej nej. Det är helt fel. Det är galet.

SF:

Det är galet?

GW:

Ja, helt fel. Man kommer inte till 1B om man är analfabet.

Vi frågar Gullvi Westberg hur pass säker hon är på sin sak varpå hon svarar att det egentligen inte är hennes bord men att hon "vet hur det är" eftersom hon jobbar med antagningen. Hon ber oss prata med någon av lärarna på SFI för att få en ytterligare persons inblick. Det gör vi. Vi ringer Annica Gustafsson som är lärare på SFI och har ansvar för de elever som läser SFI 1A. Vi ställer samma fråga till henne, om det är någon som går vidare från 1A till 1B om de inte kan skriva eller läsa: "Nej det är ingen idé. Då klarar de inte B" svarar Gustafsson.²⁹

När vi frågar hur stor andel av hennes elever som inte kan läsa och skriva alls idag så säger hon: "Ja ska man se hur många som är analfabeter från början så är det ungefär hälften", "I studieväg 1A?" frågar vi för bekräftelse: "Ja" svarar hon. Gustafsson har inte exakt koll på antalet som läser SFI just nu, men vi berättar för henne att det 2012 var 13 procent av de inskrivna SFI eleverna, 143 elever, som gick på studieväg 1A enligt Skolverkets siffror. Vi säger till Gustafsson att om det hon säger stämmer och hälften av dessa är analfabeter så handlar det om 7,5 procent av de som är inskrivna på SFI eller ett drygt 70-tal elever bland totalt 1109 elever. Vi frågar om det är ungefär lika många elever i år som det var 2012 varpå Gustafsson svarar: "Ja ungefär".

Nu frågar vi Gustafsson vad hon anser om att integrationsenheten säger att det är 50 procent som är analfabeter. "Ja det kan stämma, det är ju ungefär 50 procent som är analfabeter av 'invandrarna' i Borlänge" säger Gustafsson. Vi frågar hur det går ihop med det hon precis har sagt utan att få ett tydligt svar, men Gustafsson tror på det som hon läst i tidningen och det som hon har hört. Nu går det inte att utifrån dessa siffror med säkerhet sluta sig till att 7,5 procent av eleverna är analfabeter men uppenbarligen är det långt ifrån 50 procent. I vår undersökning så hamnar andelen analfabeter ännu lägre än 7,5 procent. Det kan ha att göra med att vårt urval även innefattar elever som inte är inskrivna på SFI, som har lämnat SFI och tagit sig vidare. Tittar man på den totala gruppen nyanlända så finns det bland akademiker även de som gör SFI på väldigt kort tid. Det är rimligt då att anta siffran då i den totala gruppen nyanlända blir lägre, såsom vår undersökning indikerar.

²⁹ Telefonsamtal med Annica Gustafsson lärare på SFI i Borlänge på Studieväg 1A.

Ytterligare stöd för att alla på 1A inte kan vara analfabeter

I vårt samtal med Gullvi Westberg på Vägledningscentrum i Borlänge får vi även titta på en av de antagningsblanketter som används i samband med placering på SFI i Borlänge. Westberg håller för namnet på blanketten och tar den som ett exempel. Personen vars blankett hon visar har noll års utbildning och har jobbat på restaurang i Sverige och i Turkiet. Personen har inga formella betyg eller intyg och placeras därför automatiskt på SFI 1A. Under "kan latinska bokstäver" så är "ja" kryssat och personen är således läs- och skrivkunnig även om den ingår i statistiken över de som går SFI 1A. Personen hamnar också i den grupp på individer som finns i statistiken för 0-6 års studiebakgrund, samma siffra som kommunen säger sig använda som underlag för analfabetismen bland nyanlända fast personen inte är analfabet. Westberg säger också att formuleringen "kan du latinska alfabetet" kan missförstås. Hon visar upp ett exempel på en kvinna, som hon också täcker för namn på och säger att hon inte tror att den personen inte kan skriva och läsa med latinska bokstäver fast hon kryssat "nej" i rutan. Westberg förklarar: "Jag har ju träffat på både bildade och utbildade personer som kryssar i nej, men varför skriver du nej när du kan läsa frågor jag och då säger de att de trodde att frågan gällde om de kunde latin. Alla vet ju ännu inte vad är det 'latinska alfabetet' innebär så det tror jag att de får formulera om."³⁰

Slutsatser gällande siffrans bakgrund

Noteras ska, som vi understryker längre fram i rapporten, att studier visat att registeruppgifter tenderar att undervärdera utlandsföddas utbildningsbakgrund.³¹ I det här fallet har dessutom kommunens integrationsenhet berett politiker och medier med siffror som de dragit slutsatser av baserat på statistik som inte stämmer med den bild som Skolverkets sakkunniga, lärare på SFI eller studievägledare i Borlänge har. Integrationsenheten utgår från en siffra som Skolverkets expert inte tycker säger något om analfabetism. Integrationsenheten säger också att samtliga inskrivna på 1A skulle vara analfabeter och att det placeras icke läs- och skrivkunniga analfabeter på högre nivå än 1A. Det är en uppgift som tillbakavisas av de vi pratat med på SFI och Vägledningscentrum i Borlänge som direkt felaktig.

³⁰ Möte med Gullvi Westberg Studie och Yrkesvägledare Vägledningscentrum Borlänge augusti 2013.

³¹ Göran Löwing, "Utrikesfödda högre utbildade än inrikesfödda" SR 28/5 2012. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3993&artikel=5124116> (hämtad 1/8 2013).

2009 publicerades en ny uppföljande artikel i DD med rubriken "Analfabeter får bidrag för studier".³² I texten påstods det återigen att 53 procent av de nyanlända flyktingarna i Borlänge skulle vara analfabeter.³³ Borlänge kommun har använt siffran som argument när man, enligt artikeln, sökt drygt 900 000 kronor i stöd för utökad undervisning från Länsstyrelsen.³⁴ Enligt artikeln avslög först Länsstyrelsen ansökan medan Migrationsverket beviljade den till hälften med hänvisning till: "den mycket höga andelen lågutbildade i Borlänge kommun".³⁵

Så fick siffran "50 procent" spridning

För att göra en lång historia kort

Uppgiften om att de i Borlänge som invandrat från Somalia till hälften skulle vara analfabeter levererades för första gången av ett kommunalråd som blev intervjuad i tidningen Dalademokraten. En riksdagsledamot från Dalarna framförde så småningom med hänvisning till detta "faktum" krav på mer ekonomiska medel till Borlänge. Integrationsministern svarade att situationen inte var annorlunda i Borlänge från resten av Sverige. En riksdagsledamot från Sverigedemokraterna hörde att alla som invandrar i hela Sverige var till hälften analfabeter och började använda sig av detta "faktum". Och inte bara han - mytbildningen var igång.

Och för att göra den längre - det börjar hos lokala politiker och tjänstemän

Borlänges kommunalråd Jan Bohman sa i en intervju med DD att: "hälften av flyktingarna som kommer till Borlänge är analfabeter."³⁶ Intervjun med Jan Bohman uppges vara en del av den "landsomfattande kampanj" där Borlänge kommun varit ledande i syfte att få "mer statlig ersättning".³⁷ När vi frågade kommunalrådet var han hade fått siffrorna ifrån hänvisade han till Borlänge kommuns integrationsenhet och samordnaren där, Jan Olof Lundberg.³⁸ Lundberg sa då inget om någon kommunal kartläggning under hösten 2008 och

³² Karin Simonsson, "Analfabeter får bidrag för studier", Dalademokraten 5/1 2009 s.8.

³³ Karin Simonsson, "Analfabeter får bidrag för studier", Dalademokraten 5/1 2009 s.8.

³⁴ Karin Simonsson, "Analfabeter får bidrag för studier", Dalademokraten 5/1 2009 s.8.

³⁵ Karin Simonsson, "Analfabeter får bidrag för studier", Dalademokraten 5/1 2009 s.8.

³⁶ Karin Sundin, "Fler måste ta ansvar för flyktingmottagandet" Dalademokraten 19/7 2012 s.4.

³⁷ Karin Sundin, "Fler måste ta ansvar för flyktingmottagandet" Dalademokraten 19/7 2012 s.4.

³⁸ Facebookkonversation med Jan Bohman 20 juli 2012.

ville inte gå in närmare på var siffrorna kom ifrån och vilket underlag som använts.³⁹ Lundberg har också spridit siffrorna medialt.⁴⁰ Efter intervjun med Bohman i Dalademokraten så har siffran 50 procent och inte den om 53 procent använts förutom av SD som i riksdagen pratat om 53 procent. Ingenstans där någon av siffrorna används har vi funnit någon utåt sett redovisad faktakälla.

Och får spinn i riksdagen

Missförståndet fick spinn när statsrådet Erik Ullenhag besvarade en interpellation från riksdagsledamot Peter Hultqvist i januari 2012. Där tar Hultqvist upp siffran och frågar om Borlänge kommer få mer medel på grund av situationen.⁴¹ Ullenhag avvisade då den begäran och framförde: "Utbildningsnivån bland de flyktingar som kommit till Borlänge skiljer sig inte från de flyktingar som finns i riket som helhet".⁴²

Ullenhags uttalande blev av andra feltolkat såsom att bilden av 50 procent analfabeter bland nyanlända flyktingar i Borlänge skulle vara representativt för flyktingar i stort och för resten av landet. Den bilden fick spridning i lokala medier bland annat i Borlänge där Ullenhags uttalande ryktes ur sin kontext och åter placerades bredvid Hultqvists uttalande om 50 procent analfabeter.⁴³ När Ullenhag senare bemöter sakfrågan så konstaterar han att det inte finns någon statistik över analfabetism. Utifrån det borde slutsatsen dras att Ullenhag med sitt uttalande inte hade för avsikt att uttrycka att analfabetismen är utbredd bland de svenskar som nyligen bosatt sig i Sverige och att hans uttalande därför har feltolkats mer eller mindre medvetet av olika krafter.

³⁹ Telefonsamtal med Jan Olof Lundberg 21 juli 2012.

⁴⁰ Per Eklund, "Kunskapslyftet skulle vara rättvist för Borlänge" 30/6 2010. <http://dalademokraten.se/2010/06/30/kunskapslyftet-skulle-vara-rattvist-for-borlange/> (hämtad 25/8 2013).

⁴¹ Peter Hultqvist, Sveriges Riksdag Skriftlig fråga 2011/12:286 "Stöd till Borlänge kommun" 09/01 2012. http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Fragor-och-anmalningar/Fragor-for-skriftliga-svar/Stod-till-Borlange-kommun_GZ11286/ (hämtad 01/08 2013).

⁴² Erik Ullenhag, Sveriges Riksdag svar skriftlig fråga 2011/12:286 "Stöd till Borlänge kommun" 18/1 2012. http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Fragor-och-anmalningar/Svar-pa-skriftliga-fragor/Stod-till-Borlange-kommun_GZ11286/ (hämtad 01/08 2013).

⁴³ Jerry Brodin, "Extra flyktingstöd får nobben" Dalarnas Tidningar 21/1 2012. <http://www.dt.se/nyheter/borlange/1.4307025-extra-flyktingstod-far-nobben> (hämtad 25/8 2013).

Varpå Sverigedemokraterna tar vid

SD:s riksdagsledamot Björn Söder har varit pådrivande i att sprida myten och nyttja olika uttalanden för att svartmåla nyanlända i allmänhet och svenskar med bakgrund i Somalia i synnerhet. I en interpellation använder Söder Hultqvist, Bohman och Ullenhags uttalanden för att ställa frågan att om nu kommunalrådet Bohman i Borlänge och riksdagsledamot Hultqvist säger att 50 procent av de nyanlända flyktingarna i Borlänge är analfabeter och Ullenhag säger att Borlänges situation "skiljer sig inte från de flyktingar som finns i riket som helhet" hur ska då regeringen minska arbetslösheten genom att "fler utbildade arbetslösa kommer till Sverige".⁴⁴ Söder målar upp hot om lönedumpning och säger: "Är det meningen att 'invandrare' utan utbildning eller med låg utbildning ska konkurrera med ungdomar och arbetslösa, trots att utbudet av arbetskraft redan är stort för arbeten utan krav på utbildning?"

Frågan är riktad till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström men besvaras muntligt i riksdagen av Erik Ullenhag. Det är här som Ullenhag konstaterar att det inte finns någon statistik över analfabetism och fokuserar sitt inlägg på att förklara att "arbetsmarknaden inte är ett nollsummespel".⁴⁵ "Ett nytt arbetstillfälle för en individ genererar i stället ofta fler arbetstillfällen och därmed ett mervärde för samhället."⁴⁶ Därefter följer en debatt om svensk integrationspolitik med utgångspunkt i situationen i Borlänge mellan Erik Ullenhag och SD:s Josef Fransson som ersätter Söder i talarstolen.

Debatt och Uppdrag granskning då?

Kulturjournalisten Martin Aagård har på Aftonbladets kultursidor motsagt bilden av att en stor grupp bland de svenskar som är födda i Somalia skulle vara analfabeter.⁴⁷ Hans text är en replik på en debattartikel i DN skriven av SD:s

⁴⁴ Björn Söder, Sveriges Riksdag, "Analfabetiska invandrare", Interpellation 2012/13:28. 2012-10-16.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Fragor-och-anmalningar/Interpellationer/Analfabetiska-invandrare_H01028/ (hämtad 25/8 2013).

⁴⁵ Erik Ullenhag, Sveriges Riksdag "Svar på interpellation 2012/13:28 om analfabetiska invandrare" 2012-11-16.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Kammaren/Protokoll/Riksdagens-protokoll-2012132_H00926/#{765B150C-9193-471F-B721-B37EBBD6E74E} (hämtad 25/8 2013).

⁴⁶ Erik Ullenhag, Sveriges Riksdag "Svar på interpellation 2012/13:28 om analfabetiska invandrare" 2012-11-16.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Kammaren/Protokoll/Riksdagens-protokoll-2012132_H00926/#{765B150C-9193-471F-B721-B37EBBD6E74E} (hämtad 25/8 2013).

⁴⁷ Martin Aagård, "DN låter gladeligen Åkesson sprida lögnen" Aftonbladet 2012-11-06.

partiledare Jimmie Åkesson.⁴⁸ Aagard använder sig av SCB:s statistik som ger en bild som ligger närmare den som denna undersökning ger än den bild som spridits medialt. I "befolkningens utbildning 2012" anger SCB att 12 procent av svenskarna som invandrat från Somalia har eftergymnasial utbildning och hela 75 procent har förgymnasial eller gymnasial utbildning.⁴⁹

Per Brinkemo, projektledare på Somalilandsförening i Malmö skrev ett svar där han ansåg att Aagard förskönade bilden. Brinkemo lyfte fram att bland de som har förgymnasial utbildning så förekommer det individer som kanske bara har gått några år i en enklare skola, typ koranskola. Brinkemo skriver också att: "Förgymnasial utbildning kan innebära allt ifrån att vara analfabet till att ha 1 eller 2 eller 3 eller 9 års skolgång."⁵⁰ Detta ledde till en debatt mellan Brinkemo och Aagard som Uppdrag granskning tog upp som ett exempel på att Brinkemo utmålats som "främlingsfientlig" för att han "ifrågasatt statistiken".⁵¹ Men inte heller Uppdrag granskning ifrågasätter påståendet om att en stor del av de som invandrat från Somalia skulle vara analfabeter, trots att det inte finns några kontrollerbara siffror som stöder ett sådant påstående. Istället är det SCB:s registeruppgifter som ifrågasätts, delvis med rätta, men dessa tar, som både Brinkemo och Aagard påpekar, inte upp analfabetism överhuvudtaget. Det som tas upp är utbildningsbakgrund och det finns en kolumn för när uppgifter om utbildning saknas, vilket inte behöver betyda detsamma som analfabetism, utan att uppgifter saknas. Siffrorna i den kolumnen är för övrigt inte högre än de från de som invandrat från exempelvis länder som Georgien, Tjeckien eller Slovakien.⁵²

Vad säger andra undersökningar på området?

Underlag som är tillräckliga för att ifrågasätta siffrornas rimlighet fanns redan innan vi gjorde vår undersökning och började undersöka källorna bakom siffran.

<http://www.aftonbladet.se/kultur/article15728777.ab> (hämtad 25/8 2013).

⁴⁸ Jimmie Åkesson, "Vi har politiken som bryter utanförskapet" DN 2012-11-05.

<http://www.dn.se/debatt/vi-har-politiken-som-bryter-utanforskapet/> (hämtad 25/8 2013).

⁴⁹ SCB, Befolkningens utbildning 2012, s.32.

http://www.scb.se/Statistik/UF/UF0506/2012A01P/UF0506_2012A01P_SM_UF37SM1301.pdf (hämtad 25/8 2013).

⁵⁰ Per Brinkemo, "Strunta i SD – se verkligheten" Aftonbladet 2012-11-13.

<http://www.aftonbladet.se/kultur/article15769292.ab> (hämtad 25/8 2013).

⁵¹ Magnus Wennerholm, Magnus Johansso, "Ifrågasatte statistiken - pekades ut som främlingsfientlig" SVT Uppdrag granskning 2013-05-15.

<http://www.svt.se/ug/ifragasatte-statistiken-pekades-ut-som-sd-sympatisor> (hämtad 25/8 2013).

⁵² SCB, Befolkningens utbildning 2012, s. 36.

http://www.scb.se/Statistik/UF/UF0506/2012A01P/UF0506_2012A01P_SM_UF37SM1301.pdf (hämtad 25/8 2013).

I höstas kunde till exempel SR rapportera att Stockholms universitets Linnécenter för integrationsstudier, gjort en stor undersökning, unik i sitt slag, på invandrades kunskapsnivåer och utbildningsbakgrund, den som slog fast att:

"Alla grupper har en genomsnittlig högre utbildning än den infödda befolkningen. Framför allt är andelen universitetsutbildade betydligt större i den invandrade gruppen."⁵³

Professor Carl Le Grand är en bland flera som har lett undersökningen. Han sa i samband med att SR skrev om den att:

"Den mesta forskning som utförts när det gäller utlandsfödda har baserats på svenska registeruppgifter och det gör att man har väldigt liten kunskap om vad människor har med sig i bagaget när de kommer hit."⁵⁴

Det var för att pröva påståendet om 50 procent analfabeter som vi i vår undersökning valde att specifikt ställa frågan om hur många som är analfabeter, något som ingen annan undersökning tidigare gjort. Utifrån samtalen med SFI har vi fått en fingervisning om hur det ser ut utifrån Skolverkets data och upplevelsen hos den lärare och den studievägledare som vi har pratat med. Hur ser det ut om man undersöker frågan direkt? Och hur ser det ut om vi gör ett slumpmässigt urval ur hela gruppen och inte bara tittar på elever som i dagsläget är inskrivna på SFI? Genom att i en undersökning för första gången fråga efter analfabeter kan vi ge ytterligare en indikation på hur pass nära sanningen dessa uttalanden, som fått så stor spridning, ligger. Vi kan också vända fokus och titta på hur många i målgruppen som har akademisk utbildning. En grupp bland svenskarna som invandrat från Somalia som kan sägas negligerats av politiker och i den mediala debatten.

⁵³ Göran Löwing, "Utrikesfödda högre utbildade än inrikesfödda" SR 28/5 2012. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3993&artikel=5124116> (hämtad 25/8 2013).

⁵⁴ Göran Löwing, "Utrikesfödda högre utbildade än inrikesfödda" SR 28/5 2012. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3993&artikel=5124116> (hämtad 25/8 2013).

Metoden för undersökningen

Urval och frågeställningar

Siffrorna i undersökningen bygger på personliga intervjuer med 41 slumpmässigt utvalda individer om deras utbildning och deras anhörigas (av de som också bor i Borlänge) utbildning. Vi har således fått andrahandsinformation om de tillfrågades anhöriga från de tillfrågade. Intervjuerna har genomförts under februari-april 2013. Undersökningen föranleddes av en liknande informell förfrågan som gav ett liknande resultat. Den totala gruppen i undersökningen inkluderar 138 personer boendes i Borlänge som de närmaste åren, i genomsnitt 3-4 år, kommit till staden från Somalia. De två grupperna, de 41 direkt tillfrågade och de totalt 138, i det förlängda antagandet där anhöriga inkluderats, redovisas i undersökningen både var för sig, som totalt grupp och i jämförelse mot varandra.

Frågorna som har ställts till de tillfrågade har varit:

“Vilken utbildningsnivå har du, såväl från Sverige som från andra länder?”

och

“om du har en eller flera anhöriga i Borlänge vilken utbildningsnivå har var och en av dem?”

Svarsalternativen var:

Grundskola upp till nio år

Gymnasium upp till tolv år

Högskoleutbildning upp till tre år

Högskoleutbildning över tre år

Doktorsexamen

Analfabet (kan varken skriva eller läsa på något språk)

Bor inte i Borlänge

och Övrigt

Totalt har tio individer fallit in i grupperna “Övrigt” eller “bor inte i Borlänge”. Samtliga av dessa är bland de anhöriga till de direkt tillfrågade och alltså inte i den direkt tillfrågade gruppen. Om dessa hade räknats med hade alltså den totala gruppen med det förlängda antagandet om anhöriga varit 148 istället för 138, men vi valde att utesluta dessa ur statistiken eftersom undersökningen handlar om Borlänge och dessa tio individer antingen inte bor i Borlänge, är avlidna, eller av någon anledning hamnade under “Övrigt”.

Urvalet är förstås begränsat men ger en mycket tydlig bild. Syftet har varit att

pröva om det kan stämma att en så stor andel bland de Borlängebor som invandrat från Somalia är analfabeter vilket vi anser att undersökningen ger en tydlig indikation om. Djupare undersökningar bör som sagt göras för att ge en mer ingående bild, men vi anser att med de resultat som kommit fram, och den granskning som vi har gjort av källorna till påståendet, så är urvalet tillräckligt för att pröva om påståendet om att 50 procent som analfabeter, stämmer eller inte.

Resultatet från vår undersökning

Fler är högutbildade, inga tecken på utbredd analfabetism

Tittar vi på den direkt tillfrågade gruppen ser vi att 37 procent har upp till grundskoleutbildning, 51 procent upp till gymnasium, 2 procent högskoleutbildning upp till tre år och 10 procent högskoleutbildning minst tre år.⁵⁵ Tittar vi bara på de anhöriga som vi fått andrahandsinformation om så har 36 procent upp till grundskoleutbildning, 37 procent upp till gymnasium, 14 procent högskoleutbildning upp till tre år och 11 procent högskoleutbildning på minst tre år.⁵⁶

Tittar vi på hela gruppen både de direkt tillfrågade och deras anhöriga tillsammans så ser vi att 36 procent har upp till grundskoleutbildning, 41 procent har upp till gymnasieutbildning och 22 procent har högskoleutbildning varav hälften minst tre år.⁵⁷ Det är först bland de anhöriga som vi finner en analfabet i undersökningen. Således har vi haft en analfabet bland 138 personer. Det tyder på att uppgiften om att 50 procent är analfabeter med största sannolikhet inte stämmer. Däremot är det troligt att det i gruppen med grundskoleutbildning finns en viss spridning mellan de som verkligen har gått en utbildning motsvarande nio år i grundskolan i Sverige och de som har haft en kortare och mer elementär undervisning i koranskola eller liknande. Samtidigt så visar våra siffror att andelen högutbildade troligtvis är högre än vad som förekommer i registeruppgifter. Således kan slutsatsen dras att bilden av 50 procent analfabeter är väldigt missvisande mot verkligheten. Det är en lika kraftig, eller kraftigare, överdrift som det hade varit att säga att 50 procent av svenskarna som invandrat från Somalia skulle vara akademiker. Således tyder undersökningen på att 50 procent analfabeter är en myt.

⁵⁵ Se diagram 1A längst bak i appendix.

⁵⁶ Se tabell 1A i längst bak appendix.

⁵⁷ Se diagram 1B längst bak i appendix.

I jämförelse med utbildningsnivån i Borlänge och landet

Tittar vi på den totala gruppen inklusive det förlängda antagandet med anhöriga så visar våra siffror att 77 procent av de från Somalia invandrade svenskarna i Borlänge antingen har upp till grundskole- eller gymnasieutbildning. 22 procent har högskoleutbildning. Jämför vi resultaten i vår studie med siffror från SCB som visar utbildningsbakgrunden bland Sveriges befolkning i helhet så kan vi få en bild av hur de invandrade svenskarna från Somalia i Borlänge förhåller sig procentuellt till alla boendes i riket. Det kan dock göras på olika sätt eftersom SCB:s siffror finns i olika åldersspann. Vi hade velat titta på samtliga från 25 år och uppåt men har i Borlänge bara funnit data att titta på för de som är 25-64 år eller 16 år och uppåt. För att jämföra någorlunda likvärdiga siffror väljer vi att titta på 25-64 år i både Borlänge och i riket. Detta kommer sannolikt ge ett högre resultat för utbildningsnivån i Borlänge än om vi hade tittat på alla över 25 år. Så är nämligen fallet om vi jämför siffrorna för riket i helhet (de över 65 år och under 25 år drar ner utbildningsnivån). Detta gör troligen att utbildningsnivån i SCB:s statistik över alla Borlängeborna även övervärderas i relation till vår undersökning.

Gör vi ändå det så visar siffrorna att det visserligen är en större del invandrade svenskar från Somalia i Borlänge som har upp till grundskoleutbildning, men när det kommer till gymnasieutbildade ser vi att skillnaden procentuellt sätt bara är 4 procent mot riket och 10 procent mot Borlänge i helhet.⁵⁸⁵⁹ Dessutom ser vi att andelen högskoleutbildade bland Borlängebor som invandrat från Somalia är 18 procent under den procentuella andelen för riket för alla svenskar och bara 9 procent under den procentuella andelen för samtliga Borlängebor.⁶⁰⁶¹ Det är sant att andelen högskoleutbildade bland svenskar som invandrat från andra länder som till exempel Iran är mycket högre men bilden av en utbildad och i relation till övriga befolkningen obildad grupp med svenskar som invandrat från Somalia är alltså även på detta sätt klart missvisande. I Borlänge är

⁵⁸ SCB, Befolkningens utbildning, färdiga tabeller och diagram, "Utbildningsnivå efter kommun 2012". http://www.scb.se/Pages/ProductTables_9575.aspx (hämtad 25/8 2013).

⁵⁹ Jämför blå del i diagram 1B med diagram 1C och 1D.

⁶⁰ SCB, Befolkningens utbildning, färdiga tabeller och diagram, "Utbildningsnivå efter kommun 2012". http://www.scb.se/Pages/ProductTables_9575.aspx (hämtad 25/8 2013).

⁶¹ Jämför rött+grönt i diagram 1B med diagram 1C och 1D. 22 procent bland Borlängeborna som invandrat från Somalia enligt vår undersökning. 40 procent i riket som helhet och 31 procent i Borlänge enligt data från SCB. tittar vi på SCB:s siffror på de som är 25 år och uppåt i riket så är andelen högskoleutbildade 32 procent. Skillnaden krymper alltså till bara 10 procent från 18 procent och det är troligt med en liknande minskning av skillnaden om vi kunnat göra samma jämförelse med data från Borlänge. Se data från: SCB, Befolkningens utbildning 2012, s. 7. http://www.scb.se/Statistik/UF/UF0506/2012A01P/UF0506_2012A01P_SM_UF37SM1301.pdf (hämtad 25/8 2013).

utbildningsnivån generellt sätt låg och bland Borlängeborna som har ursprung från Somalia förefaller den bara vara märkbart lägre bland de som har allra minst utbildning.

Förvirring kring definitionen av analfabet

Ett sätt att se välvilligt på det hela är att högt stående tjänstemän och politiker i en internationellt präglad diskurs blandar ihop begreppen när de talar om total analfabetism kontra det som på engelska kallas "illiteracy". Termen analfabet används till vardags i Sverige, såsom i många andra länder, för någon som inte kan läsa eller skriva överhuvudtaget.⁶² Däremot har vi i den svenska diskursen inget starkt etablerat begrepp som motsvarar "literate". "Literate" är ett begrepp som det inom forskningsvärlden finns olika perspektiv på. Vi ska inte gå på djupet med detta men kortfattat kan sägas att det i att vara "literate", eller ha god "literacy", innefattar mer än att bara kunna skriva och läsa. 1990 inleddes världens då största undersökning om vuxenundervisning. Det var 21 länder som deltog i International Adult Literacy Survey (IALS). Då gjordes följande definition av "literacy": "Using printed and written information to function in society, to achieve ones goal, and to develop ones knowledge and potential".⁶³

Det handlar alltså om en form av språklig förmåga att uttrycka sig och ta till sig information som gör det möjligt att mer eller mindre självständigt fungera i ett samhälle. En anledning till att begreppet diskuteras inom forskningsvärlden är för att ordet analfabet saknar precision och inrymmer många olika konnotationer. En annan är att det har en risk att stigmatisera att prata om en grupp individer som problematiska med ett svepande ordbruk. Det kan skapa ett stigma som i sin tur gör att individer som har faktiska svårigheter inte får eller söker den hjälp som de behöver och att individer som i många fall kan vara högutbildade felaktigt betraktas som analfabeter. Att de på så sätt behandlas diskriminerande eller bemöts med fördomar baserat på till exempel härkomst. En rapport från EU som kom 2012 slår fast hur viktigt det är att media och offentliga företrädare tänker efter så att deras uttalanden inte bidrar till att stigmatisera.⁶⁴ Rapporten visar också hur sammankopplat låg "literacy" är med

⁶² Berit Lundgren, Skolan i livet - livet i skolan: några illitterata invandrarkvinnor lär sig tala, läsa och skriva på svenska som andraspråk, Institutionen för svenska och samhällsvetenskapliga ämnen, Umeå universitet, Diss. Umeå : Umeå universitet, 2005, Umeå, 2005. s.41.

⁶³ OECD and Statistics Canada, Literacy, Economy and Society: Results of the First International Adult Literacy Survey (Paris och Ottawa: 1995), s. 14.

⁶⁴ EU, "Final Report of the EU High Level Group of experts on Literacy" 2012 s. 35. <http://ec.europa.eu/education/literacy/what-eu/high-level-group/documents/literacy-report.pdf> (hämtad 25/8 2013).

socioekonomiska faktorer.⁶⁵ Den beskriver det som en missuppfattning av att låg läs- och skrivkunnighet är ett "importerat" problem och påpekar att "De allra flesta barn och vuxna med dålig läs- och skrivkunnighet har fötts och växt upp i det land de lever i och har landets undervisningsspråk som modersmål."⁶⁶ Vikten av att använda sig av flerspråkigheten som en möjlighet, inte som ett problem, poängteras också i rapporten. Barn som har rötter eller föräldrar med bakgrund i andra länder utvecklar en högre "literacy" i samtliga av sina språk om de har god kunskap i sitt/sina modersmål.⁶⁷

Det är dock inte som synonymt med "literacy" analfabetism används i de artiklar och uttalanden som skildrat analfabetism bland invandrade svenskar i Borlänge och riket. Antingen har begreppet inte definierats alls eller så har det som i en artikel som SR publicerat beskrivits som: "Allt fler av landets nyanlända invandrare analfabeter och kan varken läsa eller skriva när de kommer till Sverige."⁶⁸

Det är också den definitionen av analfabet som en överhuvudtaget icke läs- och skrivkundig person som uppslagsverk som till exempel Nationalencyklopedin och SAOL ger som första alternativ.⁶⁹ Det är även så begreppet har använts i Sverige historiskt enligt SAOB.⁷⁰ När vi har frågat Borlänge kommuns integrationsenhet, om vilken definition de utgår från när de påstår att 50 procent bland nyanlända är analfabeter, så ger de som vi sett först motstridiga uppgifter men svarar tillslut att kommunen utgår från definitionen av analfabeter som de som inte kan skriva eller läsa på något språk.⁷¹ När vi har kollat med Vägledningscentrum i Borlänge visar den person som vi möter där att frågan som ställs är "kan du det latinska alfabetet?" varpå det finns två svarsalternativ, ja eller nej.⁷² I båda fallen är det alltså avsaknad av läs- och skrivkunnighet som

⁶⁵ EU, "Final Report of the EU High Level Group of experts on Literacy" 2012 s.24. <http://ec.europa.eu/education/literacy/what-eu/high-level-group/documents/literacy-report.pdf> (hämtad 25/8 2013).

⁶⁶ EU, "EU:s högnivågrupp med experter inom läs och skrivkunnighet" 2012 s.6. http://ec.europa.eu/education/literacy/what-eu/high-level-group/documents/executive-summary_sv.pdf (hämtad 25/8 2013).

⁶⁷ EU, "Final Report of the EU High Level Group of experts on Literacy" 2012 s.48. <http://ec.europa.eu/education/literacy/what-eu/high-level-group/documents/literacy-report.pdf> (hämtad 25/8 2013).

⁶⁸ Marcus Ericsson, Katarina Gunnarsson, "Många i SFI har ingen skolgång från hemlandet" 2/10 2012. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5293678> (hämtad 25/8 2013).

⁶⁹ Sökning med sökord "Analfabet" på NE.se och SAOL.se 25/8 2013.

⁷⁰ Sökning med sökord "Analfabet" på SAOB.se 25/8 2013.

⁷¹ Marcus Hjelm, Telefonintervju med utvecklare på integrationsenheten i Borlänge augusti 2013.

⁷² Gullvi Westberg, Möte med Studie och Yrkesvägledare Vägledningscentrum Borlänge augusti 2013.

står i centrum. Inte den utvecklade förmågan att använda sig av ett språk för att självständigt klara sig i ett samhälle.

I den här rapporten har termen analfabeter använts synonymt med hur det medialt har rapporterats och som Borlänge kommuns integrationsenhet använt begreppet: som den som inte kan skriva eller läsa på något språk. Vi har skrivit analfabeter parallellt med och som synonymt med “icke läs- och skrivkunniga”. Det är också så vi har formulerat och definierat termen i vår undersökningsfrågeställningar. Syftet med detta har varit att använda en terminologi som, även om den har brister, sammanstämmer med terminologin i de flesta artiklar och uttalanden som rapporten refererar till. Det är önskvärt att berörd media och politiker funderar över hur de använder termen analfabet. Som vi sett finns det goda anledningar att inte använda ordet utanför en kontext där termen samtidigt problematiseras.

Rekommendationer och avslutande analys

- ✓ Miklo rekommenderar redaktioner, kommuner och politiker att i framtiden vara försiktiga med statistiska uttalanden om utbildningsnivå hos svenskar som invandrat när de saknar underlag.
- ✓ Miklo rekommenderar media att se över hur de skildrar migrationsrelaterade frågor i nyhetsjournalistiken och kontrollera så att nyansering och objektivitet upprätthålls.
- ✓ Miklo rekommenderar också mer forskning på området kompetensen och kunskaperna hos svenskar som invandrat för att bättre ta vara på de resurser som finns och kunna anpassa mottagningsapparaten efter den verklighet som råder, inte efter lösa antaganden.
- ✓ Miklo rekommenderar att en större del av landet tar vara på de resurser och möjligheter som migrationen innebär.
- ✓ Miklo anser att Borlänge liksom andra kommuner har rätt att få ett rimligt stöd eller assistens i sitt mottagande. Vi anser också att sättet att begära den, liksom motivera den, måste vara professionellt och i inget fall bidra till en onödig stigmatisering av en eller flera grupper.

Under de månader vi arbetat med denna undersökning och rapport har vi berättat om den för tjänstemän, politiker och andra personer med eller utan intresse för frågor rörande den berömda “integrationen”. En tjänsteman i en mellanstor kommun berättade om hur de hade problem med de cirka tusen

invånare som hade invandrat från Somalia ibland vilka det fanns "jättemånga" analfabeter. När denna tjänsteman fick höra om undersökningen vi höll på att sammanställa i Borlänge och vilket resultat den gav så utbrast han: "Ja, det är sant, jag vet faktiskt inte om det är tusen somalier, eller vilken utbildning de har, det har bara blivit något vi säger".

En annan intressant reaktion har varit från individer som har många personer i sitt nätverk som invandrat från Somalia. En av dessa började fundera efter att ha hört om undersökningen: "Nu när jag tänker efter, det är faktiskt ingen av de jag känner som är analfabet. Ja, min farmor skulle det vara i så fall."

Vi gjorde den här undersökningen för att det "faktum" att hälften av alla som kommer från Somalia skulle vara analfabeter klingade märkligt mot vår egen erfarenhet, vad vi upplevde var verkligheten omkring oss. Samtidigt kände vi igen narrativet, berättelsen, om gruppen i Sverige som invandrat från Somalia. Och vi såg hur det här var ett så tydligt exempel på hur detta inte bara återspeglades utan dessutom gav stora konsekvenser för hur det politiska och mediala samtalet bedrevs men också hur människor vi mötte pratade om svenskar som invandrat från Somalia.

Bristen på kunskap och agerandet utifrån antaganden istället för fakta påverkar kvaliteten på de insatser och den verksamhet som exempelvis en kommun, men också andra myndigheter, väljer att utveckla för den givna gruppen. I det här fallet är det väldigt lätt att förklara hur det påverkar: det är helt enkelt en rejäl skillnad på att utveckla en mottagarapparat för de som invandrat och invandrar om den förutsätter hälften analfabeter eller hälften relativt lågutbildade. Det är en rejäl skillnad på att inte kunna läsa och skriva alls och att kunna läsa och skriva dåligt. Det här påverkar rent tekniskt kvaliteten på den service som våra kommuner ska ge de personer som invandrat och kommer att invandra.

Och så påverkar bristen på kunskap och agerandet utifrån antagandet den sociala stigmatiseringen och vårt mellanmänniska agerande. Vad händer i våra relationer, människor sinsemellan, om vi i Sverige etablerar en bild av gruppen som invandrat från Somalia, eller vilken annan grupp som helst nu och i framtiden för den delen, som analfabeter? Att det är norm i denna grupp? Det behövs ingen lång paus i läsandet för att räkna ut det.

Arbetsmarknaden påverkas förstås också. Det sägs att en arbetsgivare i Kanada instinktivt är mindre skeptisk mot en sökande med österländskt klingande namn än en arbetsgivare i Sverige eftersom den etablerade bilden i Kanada är att dessa är så kallade arbetskraftsinvandrare. Oavsett om det stämmer eller inte, har den etablerade bilden en positiv effekt, eller en rättviseskapande effekt, om man så vill, när det är den påverkan den har på en arbetsgivare. Motsatt effekt har

förstås en oriktig etablerad bild av en viss grupp som olämplig för arbete. I en direkt rekryteringssituation kan dessa berättelser, dessa narrativ som vi pratat om, bidra till strukturell diskriminering. Men som tidigare nämnt, om hela mottagnings- och introduktionsapparaten byggs utifrån ett felaktigt behov, kommer också kvaliteten på den service som ska bidra till att invandrade svenskar kan tillskansa sig det som behövs för att träda in på arbetsmarknaden att bli sämre.

Hur åtgärdar man detta då? Det är ingen kärnfysik. För det första borde det ses som ett tjänstefel att investera skattepengar i att utveckla verksamhet utifrån antaganden som inte prövas. Ingen individ eller grupp i vårt samhälle ska stigmatiseras på grund av att lokal- och riksdagspolitiker, kommunala tjänstemän och journalister inte gör sin hemläxa och glömmer bort det som alla ska lära sig redan i grundskolan: källkritik. Bland det enklaste du kan göra är att när någon pratar om ett stort problem med en viss grupp ställa frågor: Hur stort är problemet? Vart kommer dessa siffror ifrån? Hur är det jämfört med befolkningen generellt? En annan, mindre vanlig, användning av ordet analfabet är enligt SAOL "på ett område djupt okunnig person".⁷³ På området påstådd analfabetism bland nyanlända flyktingar har vi i denna mening mött många svenskfödda i detta ämne djupt okunniga personer på höga positioner som gett tvärsäkra uttalanden oftast på grund av ren okunskap, ibland som i fallet med riksdagsledamot Björn Söder och många av de bloggar och rasistiska nyhetssajter som använt sig av samma strategi, med en propagerande och svartmålande agenda.⁷⁴ De senare hade aldrig kunnat sprida sin propaganda om det inte var för att de tidigare, våra politiska och kommunala företrädare i Borlänge, Dalarna och riksdagen, berett dem med siffror utan eftertanke på konsekvenserna. "Den yttersta tragedin är inte de onda människornas brutalitet utan de goda människornas tystnad" lär Martin Luther King jr ha sagt. Och det är sant att de goda ofta glömmer bort att protestera mot orättvisor. Men ibland händer det också att de i okunskap bidrar till dem. Vi efterfrågar därför här och i andra liknande situationer mindre tvärsäkerhet, mer källkritik och mer eftertanke. En annan praktisk åtgärd kan vara olika typer av antirykteskampanjer. Olika exempel liknande detta på när rykten och myter har spridits kan användas som "case" för att lära elever i skolor att tänka kritiskt och ifrågasätta källor, syften och agendor.

Vår undersökning har såklart en massa hål. Den är gjord med begränsade medel, utan finansiär eller uppdragsgivare. Den är gjord på eget initiativ av eget intresse. Det går att invända att en del av personerna i undersökningen kan ha

⁷³ SAOL.se, sökord "analfabet" hämtad 25/8 2013.

⁷⁴ Vi har i den här rapporten valt att inte hänvisa till alla de rasistiska och fascistiska webbsidor som utnyttjat spridningen av myten om 50 procent i propagandasyften. För den som vill undersöka saken går det bra att googla "50 procent analfabeter borlänge" för att få en bild.

varit analfabeter när de kom till Sverige. Det går att utgå från att en del av de 41 intervjuade skulle ha ljugit om sig själva och sina anhöriga. Det går att dra slutsatsen att vi har intervjuat 41 slumpvis utvalda som visar sig vara extremt homogena och missat alla analfabeter. Vår bedömning är att det inte är troligt att så är fallet med vår undersökning, men vi är ödmjuka inför att MIKLO'S roll inte är att leverera vetenskap på institutionsnivå. Vi gör istället seriöst genomförda undersökningar som öppnar dörren till ett ifrågasättande och manar till vidare forskning på institutionerna och eget internt arbete på berörda myndigheter för att få fram en större och ännu mer korrekt bild av situationen just där dessa verkar. Vi lyfter på locket, ifrågasätter, och visar att det här finns där; tänk efter, leta vidare efter andra svar än de som totalt saknar uppbackning. Slutligen måste stigmatiseringen upphöra. Om inte annat för de, såväl svenskfödda som utlandsfödda, som faktiskt har låg läs- och skrivkunnighet eller de som till och med aldrig hållit i en penna eller öppnat en bok. För att de ska söka och få rätt stöd bör mer fokus läggas på att utveckla det stödet och mindre på att sprida grundlösa och överdrivna rykten.

Källförteckning

Nedan källförteckning för den som själv vill söka rätt på källorna. Vi har för enkelhetens skull samlat en stor del av källorna (nyhetsartiklar och digitalt tillgängliggjorda källor) i denna offentliga mapp: <http://bit.ly/16yCXf6>

BILAGA 1A länk för nedladdning: <http://bit.ly/1dKOi37>

Intervjuer/samtal:

Bohman, Jan, konversation på Facebook med Borlänge kommuns kommunalråd 20 juli 2012.

Engberg, Tobias, Telefonsamtal med undervisningsråd, sakkunnig och expert på statistiken för vuxenskolan på Skolverket augusti 2013.

Gustafsson, Annica, Telefonsamtal med lärare på SFI i Borlänge på Studieväg 1A augusti 2012.

Hjelm, Marcus, Telefonintervju med utvecklare på integrationsenheten i Borlänge augusti 2013.

Höij, Carl-Gunnar, Telefonsamtal och mailkonversation med f.d. tjänsteman på integrationsenheten i Borlänge augusti 2013.

Johansson, Ylva, Telefonsamtal med bland annat kommusekreterare i Borlänge augusti 2013.

Lundberg, Jan Olof, Telefonsamtal med samordnare integrationsenheten, 21 juli 2012.

Westberg, Gullvi, Möte med Studie och Yrkesvägledare Vägledningscentrum Borlänge augusti 2013.

Tryckta källor:

Lundgren, Berit, Skolan i livet - livet i skolan: några illitterata invandrarkvinnor lär sig tala, läsa och skriva på svenska som andraspråk, Institutionen för svenska och samhällsvetenskapliga ämnen, Umeå universitet, Diss. Umeå : Umeå universitet, 2005, Umeå, 2005.

OECD and Statistics Canada, Literacy, Economy and Society: Results of the First International Adult Literacy Survey (Paris och Ottawa: 1995).

Simonsson, Karin, "Söker statligt bidrag för utbildning av analfabeter"
Dalademokraten 4/11 2008 s.8.

Simonsson, Karin, "Analfabeter får bidrag för studier", Dalademokraten 5/1
2009.

Sundin, Karin, "Fler måste ta ansvar för flyktingmottagandet" Dalademokraten
19/7 2012 s.4.

Elektroniska källor:

Aagård, Martin, "DN låter gladeligen Åkesson sprida lögn" Aftonbladet 6/11
2012.

<http://www.aftonbladet.se/kultur/article15728777.ab> (hämtad 25/8 2013).

Brinkemo, Per, "Strunta i SD – se verkligheten" Aftonbladet 13/11 2012.
<http://www.aftonbladet.se/kultur/article15769292.ab> (hämtad 25/8 2013).

Brodin, Jerry, "Extra flyktingstöd får nobben" Dalarnas Tidningar 21/1 2012.
<http://www.dt.se/nyheter/borlange/1.4307025-extra-flyktingstod-far-nobben>
(hämtad 25/8 2013).

Eklund, Per, "Kunskapslyftet skulle vara rättvist för Borlänge" 30/6 2010.
<http://dalademokraten.se/2010/06/30/kunskapslyftet-skulle-vara-rattvist-for-borlange/> (hämtad 25/8 2013).

Ericsson, Marcus, Gunnarsson, Katarina, "Många i SFI har ingen skolgång från
hemlandet" 2/10 2012.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5293678>
(hämtad 25/8 2013).

EU, "Final Report of the EU High Level Group of experts on Literacy" 2012.
<http://ec.europa.eu/education/literacy/what-eu/high-level-group/documents/literacy-report.pdf> (hämtad 25/8 2013).

EU, "EU:s högnivågrupp med experter inom läs och skrivkunighet" 2012.
http://ec.europa.eu/education/literacy/what-eu/high-level-group/documents/executive-summary_sv.pdf (hämtad 25/8 2013)

Hallhagen, Erika, "This is Borlänge" SVD 24/6 2012.
http://www.svd.se/kultur/this-is-borlange_7295907.svd (hämtad 25/8 2013).

Hultqvist, Peter, Sveriges Riksdag Skriftlig fråga 2011/12:286 "Stöd till

Borlänge kommun” 09/01 2012.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Fragor-och-anmalningar/Fragor-for-skriftliga-svar/Stod-till-Borlange-kommun_GZ11286/ (hämtad 25/08 2013)

Löwing, Göran, “Utrikesfödda högre utbildade än inrikesfödda” SR 28/5 2012.

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3993&artikel=5124116> (hämtad 25/8 2013).

SCB, “Befolkningens utbildning 2012” s.32.

http://www.scb.se/Statistik/UF/UF0506/2012A01P/UF0506_2012A01P_SM_UF37SM1301.pdf (hämtad 25/8 2013).

SCB, Befolkningens utbildning, färdiga tabeller och diagram, “Utbildningsnivå efter kommun 2012” 2012.

http://www.scb.se/Pages/ProductTables_9575.aspx (hämtad 25/8 2013).

Simonsson, Karin, “Borlänge kommun har startat krisgrupp som ska hitta lösningar” Dalademokraten 22/4 2009.

<http://dalademokraten.se/2009/04/22/borlange-kommun-har-startat-krisgrupp-som-ska-hitta-losningar/> (hämtad 25/8 2013).

Skolverket, Elever och kursdeltagare i utbildning i svenska för invandrare (sfi) kalenderår 2012 “Tabell 3A Elever 2008-2012 efter kön, ålder, utbildningsbakgrund, andel i läs- och skrivinlärning och anordnare”

<http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik/utbildning-i-svenska-for-invandrare/elever-och-kursdeltagare> (hämtad 25/8 2013).

Skolverket, sökning i databas <http://www.jmftal.artisan.se/> (hämtad 25/8 2013). Se även bilaga 1A.

Söder, Björn, Sveriges Riksdag, “Analfabetiska invandrare”, Interpellation 2012/13:28. 16/10 2012.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Fragor-och-anmalningar/Interpellationer/Analfabetiska-invandrare_H01028/ (hämtad 25/8 2013).

Tunbäck, Björn, “Så har invandring beskrivits i media”, SVT Uppdrag Granskning 13/5 2013.

<http://www.svt.se/ug/fakta-sa-har-invandring-beskrivits-i-media> hämtad 25/8 2013.

Ullenhag, Erik, Sveriges Riksdag svar skriftlig fråga 2011/12:286 “Stöd till Borlänge kommun” 18/1 2012.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Fragor-och-anmalningar/Svar-pa-skriftliga-fragor/Stod-till-Borlange-kommun_GZ12286/ (hämtad 25/08 2013).

Ullenhag, Erik, Sveriges Riksdag “Svar på interpellation 2012/13:28 om analfabetiska invandrare” 16/11 2012.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Kammaren/Protokoll/Riksdagens-protokoll-2012132_H00926/#{765B150C-9193-471F-B721-B37EBBD6E74E} (hämtad 25/8 2013).

Wennerholm, Magnus, Johansson, Magnus, “Ifrågasatte statistiken - pekades ut som främlingsfientlig” SVT Uppdrag granskning 15/5 2013.

<http://www.svt.se/ug/ifragasatte-statistiken-pekades-ut-som-sd-sympatisor> (hämtad 25/8 2013).

Åkesson, Jimmie, “Vi har politiken som bryter utanförskapet” DN 5/11 2012.

<http://www.dn.se/debatt/vi-har-politiken-som-bryter-utanforskapet/> (hämtad 25/8 2013).

Tabeller och diagram

TABELL 1A

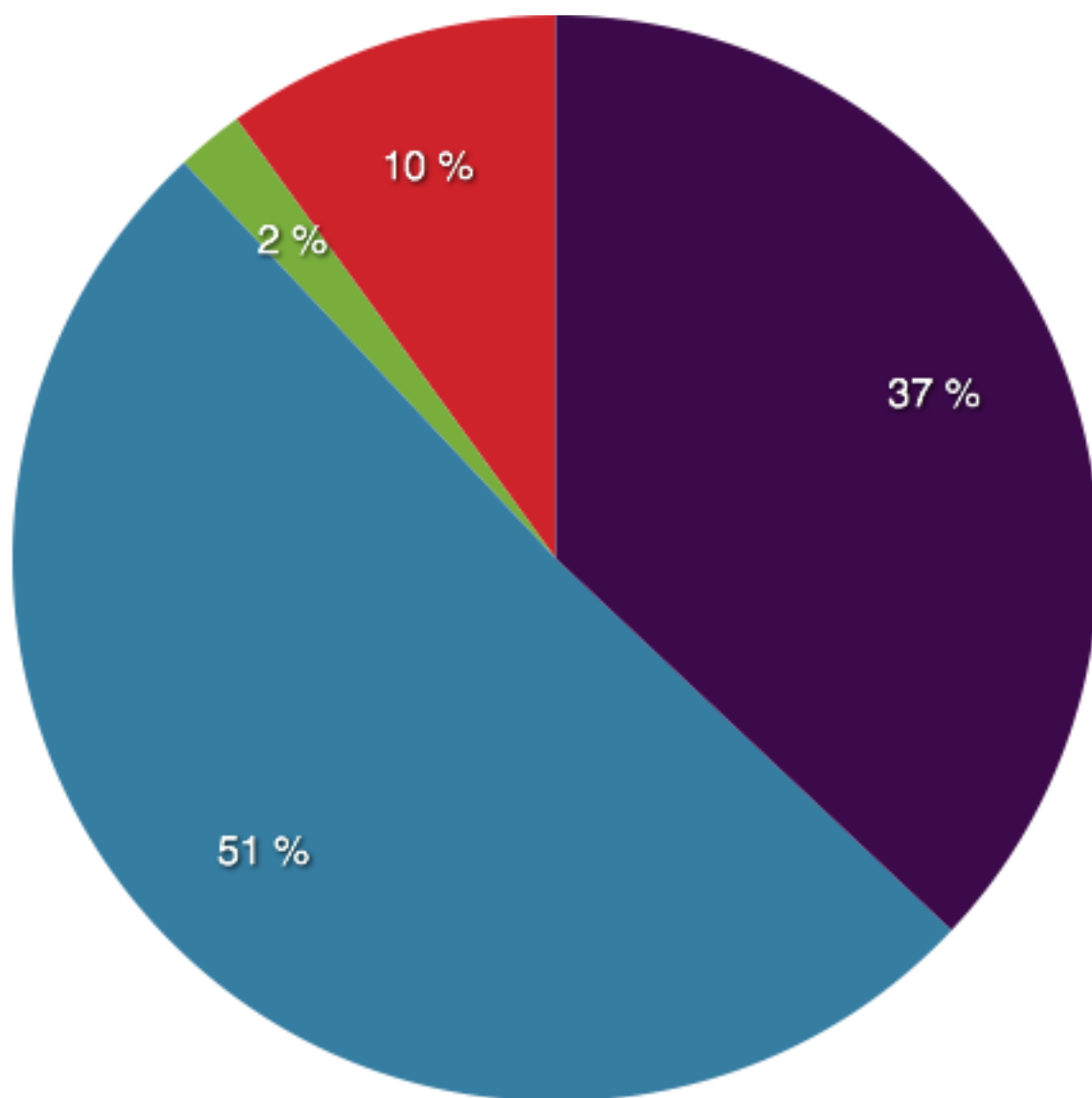
Utbildningsbakgrund i procent:

Antal i direkt tillfrågade gruppen: 41 personer. Antal anhöriga: 97. Antal i i hela gruppen inklusive anhöriga: 138 individer.

	Utbildningsnivå i procent Tillfrågade	Anhöriga	Hela gruppen totalt i procent
Grundskole upp till nio år	37 procent	36 procent	36 procent
Gymnasium upp till tolv år	51 procent	37 procent	41 procent
Högskole upp till tre år	2 procent	14 procent	11 procent
Högskole minst tre år	10 procent	11 procent	11 procent
Doktorsexamen	0 procent	0 procent	0 procent
Analfabet	0 procent	1 procent	1 procent
Andel med högskoleutbildning	12 procent	26 procent	22 procent
Grundskola/gymnasium	88 procent	73 procent	78 procent

DIAGRAM 1A

Borlängebor som invandrat från Somalia den direkt tillfrågade gruppen

- Grundskole upp till 9 år
- Gymnasie upp till 12 år
- Högskole upp till 3 år
- Högskole minst 3 år
- Doktorsexamen
- Analfabet

DIAGRAM 1B

Borlängebor som invandrat från Somalia, gruppen som inkluderar det förlängda antagandet med anhöriga

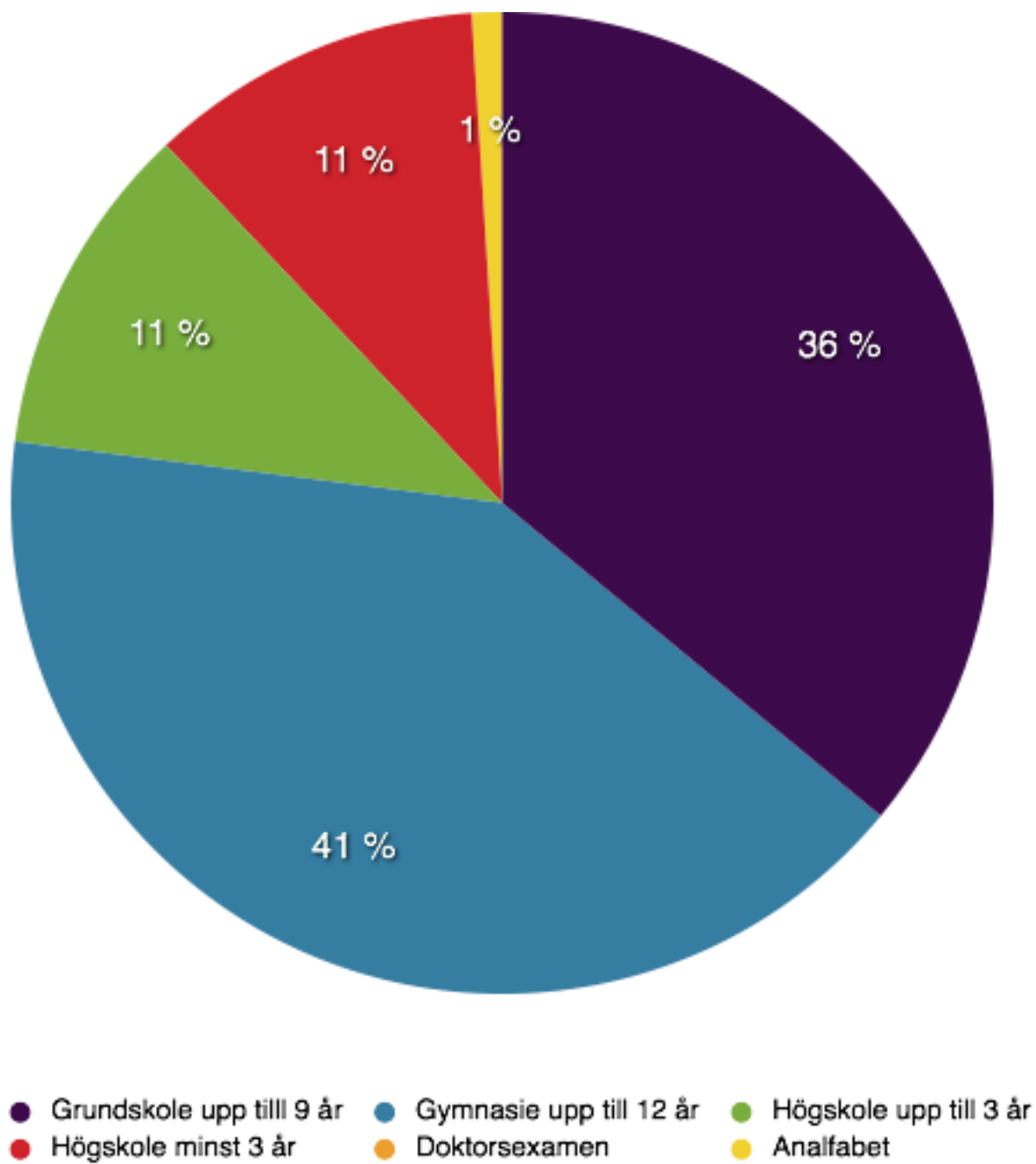
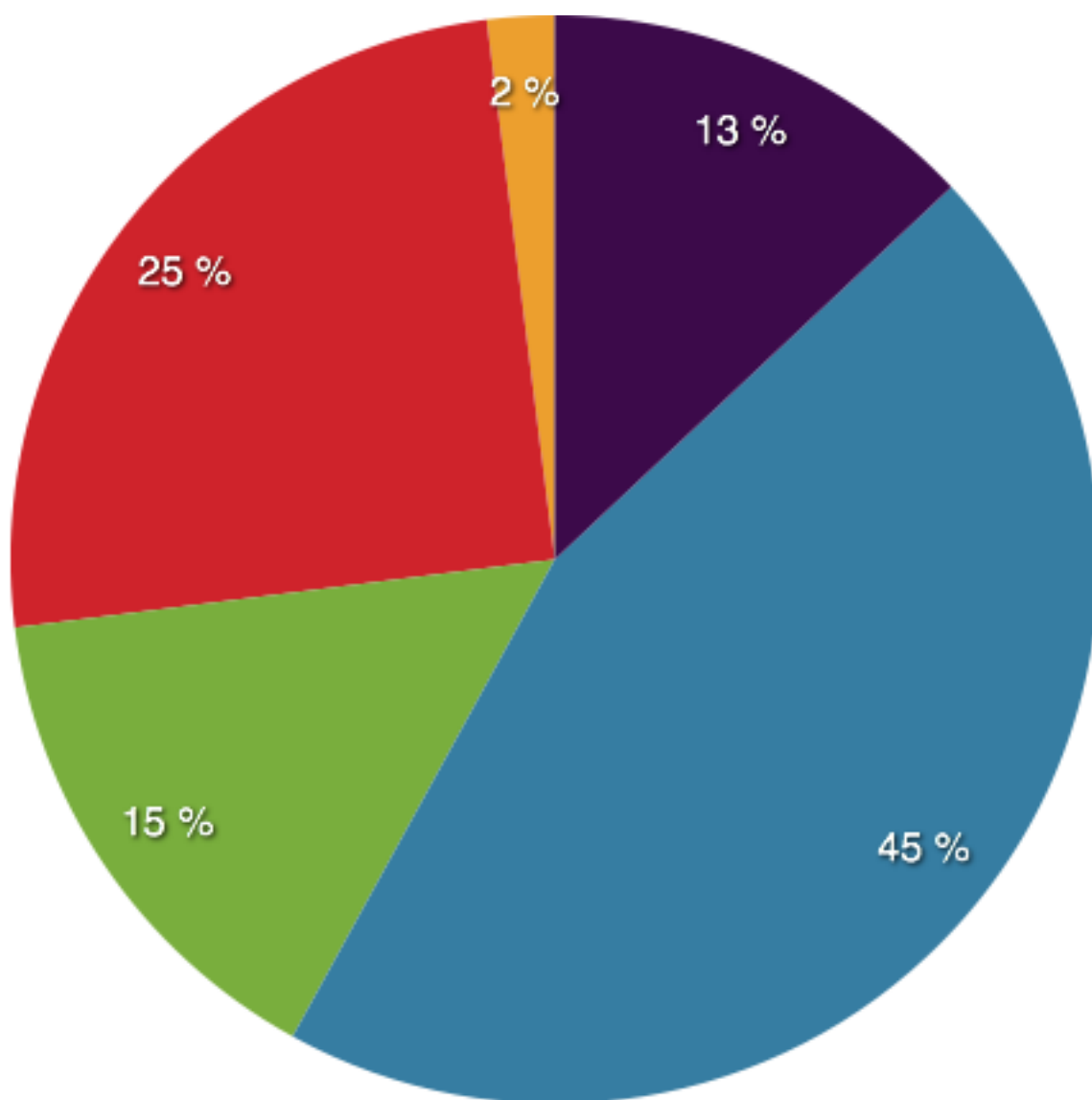

DIAGRAM 1C

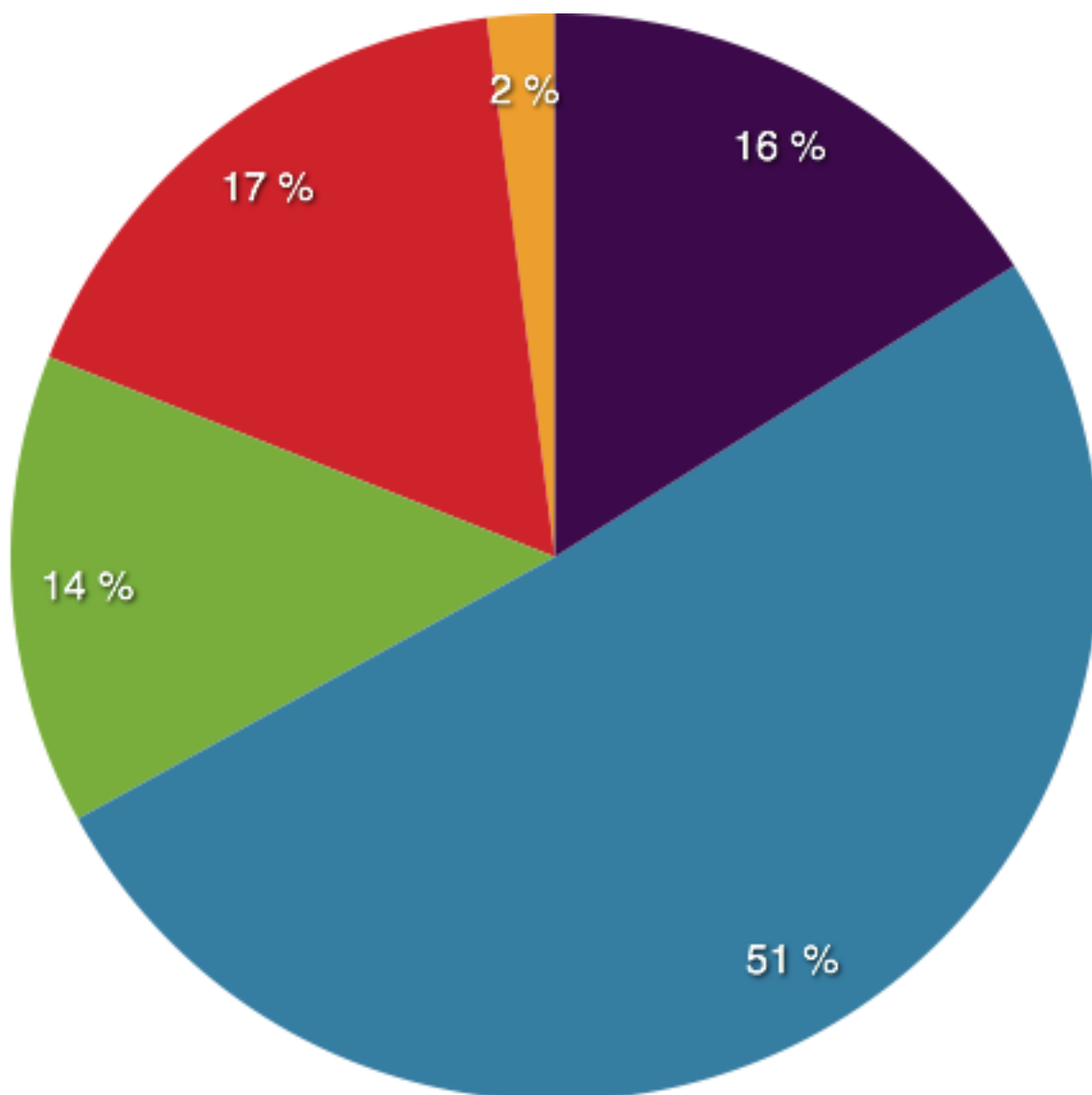
Sverige i helhet: SCB:s siffror för de som är mellan 25-64 år

- Folkskole och grundskoleutbildning
- Högskole upp till 3 år
- Saknas
- Gymnasie upp till tre år
- Högskole minst tre år

DIAGRAM 1D

Borlänge i helhet: SCB:s siffror för de som är 25-64 år

M IKLO hjälper myndigheter, kommuner och försäkringsbolag att lyckas i Sveriges miljonprogram. Den här studien har gjorts i samarbete med LCCI av Sohrab Fadaei och Nirvana Gharni mellan april och augusti 2013. Carlos Rojas har medverkat i formulering av analys och rekommendationer.